

Agnieszka Czubik*

„CYTATOLOGIA” – ARYTMETYCZNE METODY OCENY WPŁYWU W NAUCE PRAWA

„Publikuj lub gin” (ang. „publish or perish”) brzmi stare amerykańskie przysłowie siejące strach u posiadaczy umysłów nie dość twórczych oraz dyscyplinujące posiadaczy umysłów twórczych, natomiast nie dość pracowitych. Zostało ono użyte po raz pierwszy przez L. Wilsona, autora książki *The Academic Man: A Study in the Sociology of a Profession* wydanej w 1942 r.¹, który wskazuje, że wśród akademików obowiązuje pragmatyczna zasada konieczności pisania i opublikowania dzieła drukiem, a panujący w szeregach akademickich imperatyw sytuacyjny głosi „publikuj lub gin”². Swoisty przymus publikowania w środowisku akademickim posiada moc dobroczynną przejawiającą się we wspomnianej wyżej dyscyplinie umysłu, zmuszając twórcę do werbalizacji i publikacji swej twórczości, ale może także oznaczać publikowanie znaczącej ilości twórczości o znikomej jakości, a w skrajnych formach doprowadzać do działań moralnie nagannych, wyczerpujących znamiona autoplagiatu, czy nawet przestępczych, wyczerpujących znamiona plagiatu. Wydaje się, że jedną z możliwości oceny jakości dzieła jest oddźwięk, jaki wywołuje ono w środowisku naukowym pośród przedstawicieli danej dziedziny lub dziedziny pokrewnej, a w przypadku myśli o dużym poziomie geniuszu lub znacząco uniwersalnej oddziaływać ona będzie nawet poza dziedzinę pokrewną. Co oznacza bowiem oddźwięk – wpływ, który wywiera dana idea, myśl czy teoria, inspirując rozwój w nauce dokonywany przez następców przekonanych do treści w nich zawartych lub aktywizując przeciwników tych treści do wyrażenia swych własnych idei, myśli czy teorii, jako że z tymi zaprezentowanymi zgodzić się nie mogą. Powodujemy w konsekwencji

* Dr Agnieszka Czubik – asystent na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz adiunkt na Uniwersytecie Ekonomicznym, adwokat.

¹ L. Wilson, *The Academic Man: A Study in the Sociology of the Profession*, Oxford University Press, London, 1942.

² *Ibidem*, s. 197. Zob. na temat pochodzenia tej frazy E. Garfield, *What Is The Primordial Reference For The Phrase: ‘Publish or Perish’*, *The Scientist* 1996, vol. 10, nr 12, s. 11. Tekst dostępny na stronie: <http://www.the-scientist.com/?articles.view/articleNo/17944/title/What-Is-The-Primordial-Reference-For-The-Phrase-Publish-Or-Perish/> [dostęp: 10.05.2013].

naukowy dyskurs, którego efektem ma być postęp w nauce. Próbę definicji wpływu w prawie, w odniesieniu do prawa amerykańskiego i jego oddziaływania poza Stanami Zjednoczonymi, podjął A. Rapaczyński, wskazując, że jest to nieformalne oddziaływanie na kształtowanie się instytucji, rozwój doktryny i teorii prawnej³. Może przybrać formę „wpływu pozytywnego”, oznaczając zaadoptowanie lub transformację pojęcia prawnego, doktryny prawnej czy instytucji prawnej wykształconej w całości lub w części zgodnie z pierwowzorem, przy założeniu, że uczestnicy procesu prawotwórczego mają świadomość jego pochodzenia i że ta świadomość odgrywa pewną rolę w ich decyzjach⁴. „Wpływ negatywny” oznacza, że pierwowzór jest znany uczestnikom procesu tworzenia prawa, rozważony, ale odrzucony, lub gdy analizowane doświadczenia postrzegane są jako nieodpowiednie, co używane jest jako argument przeciwko podążaniu za tymi rozwiązaniami⁵. W poniższej pracy przedstawiony zostanie pomysł oceny wpływu, jaki dzieła jednych przedstawicieli nauki prawa amerykańskiego wywierają na jej innych przedstawicieli. W Stanach Zjednoczonych od kilkudziesięciu lat prowadzone są bowiem badania dotyczące najbardziej „wpływowych” (czyli najczęściej cytowanych) artykułów naukowych tam publikowanych. Powstaje wobec tego dziedzina, którą trochę żartobliwie można by określić jako „cytatologia” (ang. *citationology*, *citology*)⁶. F.R. Shapiro, pomysłodawca i twórca projektu badawczego⁷, w ramach którego podjęto próby policzenia ilości cytowań i arytmetycznego zmierzenia tego wpływu, w początkowych publikacjach nazywał to przedsięwzięcie „czymś pomiędzy historiografią a grą towarzyską”, uzasadniając podejmowane działania także m.in. „czystą ciekawością”. Wspomniany wyżej autor projektu ma bowiem świadomość niedoskonałości metod statystycznych do oceny

³ A. Rapaczyński, *Bibliographical Essay: The Influence of U. S. Constitutionalism Abroad* (w:) *Constitutionalism and Rights, The Influence of the United States Constitution Abroad*, pod red. L. Henkina i A. Rosenthala, Columbia University Press, New York 1990, s. 406.

⁴ A. Rapaczyński, op. cit., s. 407–408. Zob. także na temat zagadnienia „wpływu” w prawie A. Watson, *Legal Transplants, An approach to Comparative Law*, University Press of Virginia, Charlottesville, 1973.

⁵ *Ibidem*, s. 408.

⁶ “By now, Fred Shapiro can lay claim to be the founding father of a new and peculiar discipline: ‘legal citology’. Citology, the study of citations, should not be confused with ‘cytology’, which is the biological study of cells. Legal citology is the systematic study of the citation practices of those professors, research assistants, and law review editors who produce articles in journals widely circulated in the legal academy. Of course other people – judges, politicians, journalists, and even ordinary citizens writing letters to the editor – may occasionally cite law journal articles. Yet, unsurprisingly, academics are most interested in citations by people like themselves, who publish primarily in academic journals. So we’re confident that Shapiro’s new article will, like its predecessor, be avidly read (and gossiped about) by members of the legal academy. More than a few of us will be eager to discover who ranks where and to speculate, with mixed tones of admiration, envy, and outright rancor, about the justice of whatever kudos are signified by high citation counts”. J.M. Balkin, S. Levinson, *How To Win Cites and Influence People, Symposium on Trends in Legal Citations and Scholarship*, Chicago-Kent Law Review 1996, vol. 71, s. 843.

⁷ Fred. R. Shapiro, pracownik biblioteki oraz wykładowca w zakresie badań prawniczych w Yale Law School, redaktor Yale Book of Quotations, Yale University Press, 2006, Oxford Dictionary of American Legal Quotations, Oxford University Press, USA, 1993.

rzeczywistego znaczenia dokonań w świecie naukowym i wpływu tych dokonań na rozwój nauki, niemniej uważa, że takie przedsięwzięcie wskaże te artykuły naukowe, które dzięki obiektywnie zmierzonemu wpływowi zasługują na nazwę „klasyki” nauki prawa⁸. Pierwsze badania F.R. Shapiro, dotyczące najczęściej cytowanych artykułów z dziedziny prawa, opublikowane zostały w 1985 r. Autor opierał się na ograniczonych danych, jako że baza Shepard’s Law Review Citations, z której korzystał, obejmowała tylko artykuły naukowe z zakresu prawa opublikowane po 1947 r., z wyłączeniem tych opublikowanych w czasopiśmie interdyscyplinarnych i tych publikowanych przez stanowe rady adwokackie. Metodologia tych badań była bardzo prosta – każdy artykuł otrzymywał odpowiednie miejsce w rankingu, zgodnie z liczbą cytowań w innych artykułach prawniczych. Wyłączone z tych badań były także odniesienia do konkretnego artykułu zamieszczone w orzecznictwie sądowym; celem tego projektu było bowiem wskazanie „klasycznych wpływowych” artykułów mających znaczenie dla nauki prawa⁹. Wobec niedoskonałości bazy Shepard’s Law Review Citations poza klasyfikacją znalazły się takie klasyczne opracowania jak choćby *The Right to Privacy* S.D. Warrena i L.D. Brandaisa, opublikowane w 1890 r., czyli poza ramami czasowymi, które obejmowała wspomniana wyżej baza. W kolejnej edycji badań w 1996 r. na liście najczęściej cytowanych prac wspomniany wyżej artykuł S. Warrena i L. Brandeisa znalazł się na dziewiątym miejscu. W 2012 roku F.R. Shapiro i M. Pearse¹⁰ opublikowali kolejny ranking „najczęściej cytowanych artykułów wszechczasów”; w tym rankingu artykuł S. Warrena i L. Brandeisa znalazł się na drugiej pozycji¹¹. Początkowo F.R. Shapiro planował, że ocena liczby cytowań będzie odnosiła się do określonej dekady; np. liczba cytowań w latach pięćdziesiątych, w latach sześćdziesiątych itd. Takie podejście było spowodowane założeniem, zgodnie z którym artykuły opublikowane w latach wcześniejszych miały większą szansę, by być cytowane, niż te opublikowane później. Niemniej z uzyskanych przez autora badań wynikało, że liczba cytowań danego artykułu w poszczególnych dekadach wyodrębnionych przez autora jest porównywalna¹², wobec czego zrezygnował on ostatecznie z podziału na dekady, co do których oceniana byłaby liczba cytowań danego artykułu. Jedynym wyjątkiem uczynionym przez autora badań było wyodrębnienie z ogólnego rankingu artykułów napisanych po 1978 r., jako że te właśnie artykuły były ze względu na późniejszą publikację „upośledzone” w porównaniu do

⁸ F.R. Shapiro, *The Most-Cited Law Review Articles*, California Law Review 1985, vol. 73, iss. 5, s. 1540.

⁹ *Ibidem*, s. 1545.

¹⁰ Ostatnia analiza rankingów została opublikowana przez F.R. Shapiro we współautorstwie z M. Pearsem, (Harvard Law School), przedstawiła ona analizę porównawczą badań F.R. Shapiro z innymi metodami weryfikowania liczby cytowań, np. przez bazy Google Scholar czy Microsoft Academic Search. Zob. F.R. Shapiro, M. Pearse, *The Most-Cited Law Review Articles of All Time*, Michigan Law Review 2012, vol. 110, no. 8, s. 1483.

¹¹ *Ibidem*, 1489.

¹² Zob.: “(...) I found that the numbers on each decade list were closely parallel, i.e., the tenth-ranked article of the 1950’s had almost exactly the same citation count as the tenth-ranked of the 1960’s and the tenth-ranked of the 1970’s”. F.R. Shapiro, *The Most-Cited Law Review Articles*, *op. cit.*, s. 1546.

pozostałych; nie istniały bowiem tyle czasu, by zostać zacytowane¹³. W konsekwencji jako efekt badań zostały stworzone trzy tabele: tabela I odnosząca się do najczęściej cytowanych artykułów w czasopismach prawniczych według miejsca na liście zgodnie z liczbą cytowań, tabela II odnosząca się do najczęściej cytowanych artykułów w czasopismach prawniczych zgodnie z porządkiem chronologicznym według lat ich publikacji (wskazująca najczęściej cytowany artykuł roku) oraz tabela III wskazująca najczęściej cytowane artykuły od 1979 r.¹⁴ Drugie zestawienie najczęściej cytowanych artykułów prawniczych zostało sporządzone przez tego samego autora w 1996 r.¹⁵ Badania zostały oparte na danych zamieszczonych w bazie The Social Science Citation Index i rozszerzone, w porównaniu do I edycji, o czasopisma prawnicze o charakterze interdyscyplinarnym¹⁶. Z ostatecznej listy wykluczone zostały także artykuły prawnicze cytowane bardzo często, natomiast nie przez prawników, a na przykład przez naukowców z dziedziny nauk politycznych czy ekonomistów. Wspomniana wyżej baza The Social Sciences Citations Index zawierała artykuły naukowe publikowane już w XIX w., ale dane co do liczby cytowań obejmowały lata od 1956 roku i następne, więc w przypadku tych starszych artykułów brak było informacji co do cytowań sprzed 1956 roku, co w odniesieniu do takich artykułów, jak np. *The Right to Privacy* S. Warrena i L. Brandaisa, powodowało zniżenie ich miejsca na liście rankingowej. Aby wynik badań był dostatecznie weryfikowalny, F. Shapiro użył w tej edycji kombinacji czterech metod badawczych; po pierwsze, analizował cytowania z bazy Westlaw, uzyskując je dzięki elektronicznemu wyszukiwarkom, po drugie, dla starszych artykułów publikowanych przed 1972 r. korzystał także z wersji drukowanych The Social Science Citations Index. Do tych danych dodane zostały te uzyskane od Institute for Scientific Information odnośnie do artykułów zamieszczonych w czasopismach interdyscyplinarnych, a także te uzyskane z analiz przeprowadzonych przez specjalistów z zakresu nauk prawno-ekonomicznych, wskazujących te artykuły, które miały największą liczbę cytowań. Zastosowana metodologia nie wykluczała błędów, zwłaszcza jeśli chodzi o artykuły starsze i te publikowane w czasopismach interdyscyplinarnych, niemniej ostatecznie w tej edycji sporządzona została lista dziewięćdziesięciu dziewięciu najczęściej cytowanych artykułów wszechczasów uzupełniona o załącznik, w którym znalazły się artykuły starsze (w liczbie dwunastu), które według autora badań znalazłyby się na liście, gdyby miał on dostęp do pełnych danych odnośnie do liczby cytowań do roku 1956 r., oraz lista najczęściej cytowanych artykułów ostatnich lat, która dotyczyła artykułów publikowanych w latach 1982–1991, z danymi co do liczby cytowań uzyskanymi do 1995 r.¹⁷ Ostatnie badania z 2012 r.¹⁸ oparte zostały na danych z baz HeinOnline oraz danych z bazy Thomson Reuters Social Sciences Citation Index, dając

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*, s. 1549–1554.

¹⁵ F.R. Shapiro, *The Most-Cited Law Review Articles Revisited*, *op. cit.*

¹⁶ *Ibidem*, s. 755.

¹⁷ *Ibidem*, s. 766–778.

¹⁸ F. R. Shapiro, M. Pearse, *The Most-Cited Law Review Articles of All Time*, *op. cit.*, s. 1483

według autora najbardziej miarodajny wynik liczby cytowań w publikacjach prawniczych dla danego artykułu, jako że wspomniane wyżej bazy zawierają także artykuły z wieku XIX i pierwszej połowy XX wieku, które ze względu na ograniczone dane w poprzednich edycjach nie były analizowane. Tym razem sporządzona została lista stu najczęściej cytowanych artykułów prawniczych oraz lista tych najczęściej cytowanych w latach 1990–2009 (dla każdego roku sporządzono listę pięciu najczęściej cytowanych artykułów, jako że artykuł opublikowany np. w 2007 r. nie może konkurować co do liczby cytowań z artykułem opublikowanym w 2005 r.)¹⁹. Autor, analizując rozwój prawa cytatu na przestrzeni lat, dochodzi także do wniosku, że starsze artykuły są niedoreprezentowane, jeśli chodzi o liczbę cytowań, ze względu na fakt, iż w porównaniu do XIX czy pierwszej połowy XX wieku praktyka wskazywania w swej pracy odniesień do innych autorów była mniej rozwinięta niż w późnych latach XX wieku, a ponadto liczba publikatorów była mniejsza. Wobec tej konstatacji sporządza on jeszcze jedną listę – pięćdziesięciu najczęściej cytowanych artykułów opublikowanych przed 1960 r. Kolejna lista wskazuje liczbę cytowań w odniesieniu do podziału na dziedziny prawa – autor zauważa, że piśmiennictwo w zakresie na przykład prawa konstytucyjnego czy procedury cywilnej jest o wiele obszerniejsze niż np. w zakresie prawa pracy, własności intelektualnej czy prawa międzynarodowego. Wskazana lista odnosi się do artykułów należących do siedmiu dziedzin mniej analizowanych przez piśmiennictwo. Ostatni ranking został sporządzony z uwzględnieniem danych co do afiliacji autorów w określonej szkole prawa.

Na podium w rankingu stu najczęściej cytowanych autorów wszech czasów znaleźli się: R.H. Coase (*The Problem of Social Cost* z 1960 r.²⁰, z liczbą cytowań 5157), następnie S.D. Warren i L.D. Brandeis (*The Right to Privacy* z 1890 r.²¹, z liczbą cytowań 3678), a dalej, na trzecim miejscu O.W. Holmes (*The Path of Law* z 1897²², z liczbą cytowań 3138). Jeśli chodzi o listę stu najczęściej cytowanych artykułów kilkakrotnie zamieszczone zostały na niej następujące nazwiska: Frank I. Michelman (pojawia się czterokrotnie); Owen M. Fiss, Lon L. Fuller, William L. Prosser i Cass R. Sunstein (pojawiają się trzykrotnie), Anthony G. Amsterdam, Paul Brest, Guido Calabresi, Kimberlé Crenshaw, John Hart Ely, Henry J. Friendly, Marc Galanter, Henry M. Hart, Jr., Mari J. Matsuda, Margaret Jane Radin, Joseph L. Sax i Herbert Wechsler (pojawiają się dwukrotnie)²³. F.R. Shapiro przeprowadził także odrębne badania, tworząc listę najczęściej cytowanych autorów i uwzględniając wszystkie prace danego autora²⁴. Zadał także pytanie, czy duża liczba cytowań oznacza

¹⁹ F.R. Shapiro, M. Pearse, *The Most-Cited Law Review Articles of All Time*, *op. cit.*, s. 1488.

²⁰ *Journal of Law and Economics* 1960, vol. 3, s. 1.

²¹ *Harvard Law Review* 1890, vol. 4, s. 193.

²² *Harvard Law Review* 1897, vol. 10, s. 457.

²³ Gdyby wziąć pod uwagę listę starszych artykułów opublikowanych przed 1960 r., to czterokrotnie na liście pojawiłby się Lon L. Fuller, a dwukrotnie Alexander M. Bickel, Charles L. Black, Jr., Karl N. Llewellyn. Zob. F.R. Shapiro, M. Pearse, *The Most-Cited Law Review Articles of All Time*, *op. cit.*, s. 1505.

²⁴ Zob. ranking w *The Most Cited Legal Scholars*, *Journal of Legal Studies*, 2000, vol. 29, s. 409 i n.

umiejętności dydaktyczne. Odpowiedź w tym przypadku nie jest zaskakująca: „osoby wspaniale wypadające w grze naukowej [wynik mierzony liczbą cytowań – przyp. A.C.) mogą mieć jednak pewne problemy z nauczaniem studentów prawa”²⁵. Jeśli chodzi o publikator najczęściej pojawiający się na liście stu najczęściej cytowanych artykułów to jest nim Harvard Law Review – 36 artykułów z tej listy opublikowanych było właśnie tam, zajmując miejsca na samym szczycie od 2 do 6, na drugim miejscu znalazł się Yale Law Journal z 18 publikacjami, a na trzecim Stanford Law Review z 10 publikacjami. Jeśli chodzi o przynależność autorów do określonej szkoły prawa w Stanach Zjednoczonych, to pierwsze miejsce zajmuje Harvard, a zaraz za nim jest Uniwersytet Yale²⁶. Niejednokrotnie wynik na liście cytowań przekłada się na powszechne uznanie w świecie naukowym, choć nie zawsze tak wyraźne jak w przypadku R.H. Coase’a (pierwsze miejsce na liście stu najczęściej cytowanych artykułów), który za dorobek naukowy otrzymał nagrodę Nobla²⁷. Niekwestionowalna jest także renoma Uniwersytetu Harvarda czy Uniwersytetu Yale i ich znaczenie dla edukacji prawniczej w Stanach Zjednoczonych; stąd także pochodzą ci przedstawiciele nauki, których prace cytowane są najczęściej. Najlepsze szkoły prawa, jak wynika z analizowanych badań, publikują także najczęściej cytowane artykuły prawnicze.

Niemniej w nauce prawa amerykańskiego „cytatologia” budzi liczne kontrowersje, poczynając od zarzutów co do zastosowanej metodologii²⁸ oraz celowości

²⁵ Zob.: „Although the negative is blended in with extremely positive statements, there is no mistaking the import of this passage, that Professor X (who is, incidentally, a revered scholar of towering importance) had some kind of problem in teaching the average law student. And perhaps that import is a microcosm of the general import of my findings: in a reward system based, in law schools as in universities as a whole, on published scholarship credentials, emphasis on teaching inevitably perishes, and those who succeed admirably in the scholarship game may nonetheless have some kind of problem with the task of teaching law students”. F.R. Shapiro, *They Published Not Perished, But They Were Good Teachers?*, Chicago-Kent Law Review 1998, vol. 73, s. 840. F.R. Shapiro dokonuje tej konstatacji, badając, czy znajdujący się w związku z liczbą cytowań autor na liście rankingowej jest także nagradzany za działalność dydaktyczną (czy choćby postrzegany jako dobry nauczyciel akademicki).

²⁶ W odniesieniu do listy najczęściej cytowanych artykułów z lat 1990–2009 dane dotyczące wiodących publikatorów nie zmieniają się, tzn. kolejność jest następująca: Harvard Law Review, Yale Law Journal i Stanford Law Review, zmieni się natomiast kolejność, jeśli chodzi o przynależność autorów najczęściej cytowanych artykułów do odpowiednich szkół prawa – na pierwszym miejscu jest Yale Law School, następnie Harvard Law School, a następnie szkoła prawa Uniwersytetu w Chicago. Zob. F.R. Shapiro, M. Pearse, *The Most-Cited Law Review Articles of All Time*, *op. cit.*, s. 1505.

²⁷ F.R. Shapiro, *The Most-Cited Law Review Articles Revisited*, *op. cit.*, s. 759.

²⁸ Zob. przegląd stanowisk J. Stefancic, F.R. Shapiro, *Introduction*, Symposium on Trends in Legal Citations and Scholarship, Chicago-Kent Law Review 1996, vol. 71, s. 743 i n. Zob. także W.M. Landes, R.A. Posner, *Heavily Cited Articles in Law*, Chicago-Kent Law Review 1996, vol. 71, s. 825 i n. Wyżej wymienieni autorzy uznają, że projekt F.R. Shapiro może służyć jako narzędzie ewaluacji naukowców na przykład do celów awansu lub nagradzania, a analiza przez niego przeprowadzona stanowi pewien wkład w naukę prawa. Niemniej wysuwają oni cztery zarzuty wobec zastosowanej metodologii: po pierwsze, uważają, iż ranking powinien dotyczyć naukowców, a nie artykułów przez nich napisanych; po drugie, nie zostały zróżnicowane artykuły pod względem czasu, jaki upłynął od ich publikacji; po trzecie, ranking Shapiro nie zawiera książek; po czwarte,

przeprowadzania takich badań, po zagadnienie samej istoty cytowania prac innych autorów we własnej pracy – postawić można bowiem pytanie, czy zacytowany artykuł został przeczytany, a idąc dalej tym tropem, czy został właściwie zrozumiany. Nie ma żadnych dowodów, które mogłyby uwiarygodnić odpowiedź pozytywną na tak zadane pytanie²⁹. Joseph Goldstein odniósł się do „cytologii” bardzo krytycznie, uznając, iż ranking tego typu (porównywany do wyborów Miss Americas) może „stać się groźnym wirusem w świecie nauki, nie mając ponadto żadnego związku z osiągnięciami naukowymi”³⁰. F.R. Shapiro niejednokrotnie sam wskazuje na niedoskonałe założenia swego projektu i niejasności metodologiczne i statystyczne, przejawiające się chociażby w podejściu do autocytowań czy fenomenu podobnego do „obliteracji”, który zamazuje ostateczny wynik liczby cytowań, gdyż w nauce prawa można wyróżnić poglądy tak znane i o tak powszechnym oddziaływaniu, że odniesienia do nich nie są zamieszczane *expressis verbis* w artykule odwołującym się do tych poglądów³¹. Nie mniej ważna jest także motywacja, która towarzyszy

wykluczone zostały te artykuły prawnicze, których więcej niż połowa cytowań pochodziła z publikatorów nieprawniczych. F.R. Shapiro, odpowiadając na te zarzuty, zauważa, iż odrzucenie artykułów, które cytowane były przez nieprawnicze publikatory, może być postrzegane jako arbitralne, natomiast *ratio*, które przemawiało za taką decyzją, wyrażało się w chęci uzyskania ściśle „prawniczego” wyniku analizy. Stwierdza on ponadto, iż dodanie publikacji książkowych oznaczałoby znaczące zwiększenie pracy, zwłaszcza przy braku danych dotyczących publikacji książkowych, w odróżnieniu od tych istniejących dla artykułów naukowych. Co do zarzutu braku rozróżnienia według lat, które upłynęły od publikacji, F.R. Shapiro stwierdza, iż odpowiedzią jest wyłączenie artykułów z ostatniej dekady do odrębnej listy, przynajmniej równocześnie, że jedynie takie rozróżnienie nie jest wystarczające. Stworzenie rankingu autorów najczęściej cytowanych uważa za zadanie niezwykle trudne, niemniej przy użyciu znaczących środków finansowych możliwe. Zob. F.R. Shapiro, *Response to Landes and Posner*, Chicago-Kent Law Review 1996, vol. 71, s. 841. Odpowiadając częściowo na zarzut, iż w rankingu brakuje pozycji książkowych w 2000 r., F.R. Shapiro tworzy nowy ranking dotyczący najczęściej cytowanych książek prawniczych po roku 1978. Zob. F.R. Shapiro, *The Most Cited Legal Books Published Since 1978*, Journal Of Legal Studies 2000, vol. 29, s. 397 i n.

²⁹ Zob. John Hart Ely w wypowiedzi komentującej wynik cytowań dla własnego artykułu na prośbę F.R. Shapiro w F.R. Shapiro, *The Most Cited Articles From the Yale Law Journal*, *op. cit.*, s. 1473. Zob. także H.H. Kay, *In Defense of Footnotes*, Arizona Law Review 1990, vol. 32, s. 419 i n.

³⁰ Zob. *ibidem*, wypowiedź Josepha Goldsteina na stronie 1485: “Before saying something about the current relevance of what I attempted to do in the article, I wish to say that ranking by citation counts could become an invidious virus in the world of scholarship. It bears no relationship to scholarly merit. It is nondiscriminating in its discrimination. It is not even a reliable indicator that the work cited was read, let alone understood by the citer. But I suppose that at a time when law schools are ranked, like Miss Americas, by a national periodical, it should come as no surprise that in partial celebration of its 100th Anniversary The Yale Law Journal ranks its articles by the numbers”.

³¹ “Impact on terminology and discourse is a form of influence which may not always be reflected in counts of explicit citations, and thus resembles the phenomenon of ‘obliteration’ identified by Robert K. Merton and other sociologists of science. The work of some thinkers is so influential that it is integrated into the common body of knowledge to the point where scholars no longer feel they have to cite it explicitly. ‘Anybody who cited Einstein’s original paper when he writes $E=mc(2)$ would be laughed at.’ The most interesting legacy of the articles on my list may

wyborowi danego źródła; może być związana z jego pionierskim charakterem czy chęcią pokazania tła dla własnych rozważań³² czy erudycji piszącego, może być także związana z wątpliwościami co do własnych zdolności twórczych. Wiele pytań pojawia się w związku z tzw. negatywnymi cytowaniami – tzn. przywoływanymi dla celów krytyki, znikoma wartość naukowa takich prac skutkująca szeroką negatywną oceną środowiska naukowego może w rankingu cytowań oznaczać wysokie miejsce. Niemniej F.R. Shapiro uważa, że kontrowersyjna praca prowokująca liczne inne wystąpienie naukowe jest niezwykle ważna, chociaż jej merytoryczny wkład w rozwój nauki jest dyskusyjny³³. Pojawiają się także, w odniesieniu do tego projektu, zarzuty jeśli chodzi o dane, zwłaszcza te z lat wcześniejszych. Na przestrzeni lat zmieniły się także zasady cytowania, obecnie przykładą się do nich większą wagę, niż to miało miejsce np. pod koniec XIX wieku czy w pierwszej połowie XX wieku, zmiana w tym zakresie wymuszona została w związku z rozwojem prawa autorskiego. Istnieją także poglądy, raczej celowo przejawiające negatywne oceny wobec „cytologii”, zakładając, że jej wyniki wskazywałyby na smutny fakt mający miejsce w dzisiejszym świecie naukowym, a mianowicie że wszystko zostało już powiedziane i „nie ma już nic nowego pod słońcem”; wobec tego „jedyna rzecz, która ma znaczenie, to kto cytuje kogo”; jeśli bowiem „jest się cytowanym, oznacza to, że jest się identyfikowanym jako uczestnik w grze: znaczący naukowiec”³⁴.

Szukając odpowiedzi na pytanie, czy mimo wskazanych wyżej wad projektu, statystyki co do liczby cytowań danego artykułu stanowią odzwierciedlenie oceny jakości tegoż artykułu, należy przed wszystkim zauważyć, że sam autor projektu F.R. Shapiro z dużą ostrożnością udziela odpowiedzi³⁵. Uważa on bowiem, że duża liczba cytowań w wysokim stopniu koreluje z oceną środowiska naukowego co do oddziaływania danej tezy. Stąd stworzone przez wspomnianego wyżej autora rankingi najczęściej cytowanych artykułów naukowych wskazują te artykuły i tych autorów, którzy dzięki surowym arytmetycznym metodom uznani zostali za oddziałujących w największym stopniu na naukę prawa³⁶. Analizując kolejne edycje swoich badań, autor wskazuje, że nawet jeśli liczba cytowań miałaby być wykorzystywana do oceny jakości danego artykułu, to z pewnością byłaby tylko jednym

will be found in subsequent work which does not cite them”. F.R. Shapiro, *The Most-Cited Law Review Articles*, *op. cit.*, s. 1543.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*.

³⁴ H.H. Kay, *op. cit.*, s. 426.

³⁵ “Almost all citation analysts, however, are careful to note that citation counts measure a ‘quality’ which is socially defined, reflecting the utility of the writing in question to other scholars, rather than gauging its intrinsic merit. Furthermore, the value of the counts may be lessened by limitations in the accuracy, coverage, or time-frame of the source data. For these reasons and others, evaluative use of citation analysis has remained controversial”. F.R. Shapiro, *The Most-Cited Law Review Articles Revisited*, *op.cit.*, s. 753.

³⁶ “Lists of most-cited works therefore serve to draw attention to authors and publications that, by a rough measure, have had the most extensive impact on scholarship”. F.R. Shapiro, *The Most Cited Articles From the Yale Law Journal*, *Yale Law Journal* 1991, vol. 100, s. 1450.

z czynników składających się na taką ocenę³⁷. Niemniej wyniki cytowań prac są powszechnie brane pod uwagę przy awansowaniu, promowaniu czy nagradzaniu ich autora³⁸. Prace F.R. Shapiro mają znaczenie nie tylko w odniesieniu do jednostkowego autora i liczby uzyskanych cytowań, ewentualnie służących jego ewaluacji, są one także rozważane na płaszczyźnie bardziej generalnej – jako stawiające szereg pytań w odniesieniu do kultury prawnej³⁹. J.M. Balkin, S. Levinson uważają, że często cytowane prace uzyskują nie tylko szczególny status, ale poprzez tę „reprodukcję” zaczynają wpływać na środowisko naukowe, stając się podobnymi do „szczególnie udanych gatunków biologicznych”. Przestrzeń w umysłach naukowców, a nawet w całym środowisku naukowym jest ograniczonym i cennym zasobem. Poprzez uzyskiwanie wzrastającej obecności w tej przestrzeni prace należące do kanonu mogą wytworzyć coraz bardziej gościnne środowisko dla swej własnej reprodukcji w umysłach przyszłych akademików, które kształtują się pod wpływem transmisji kulturowej dokonań współtworzących i starszych kolegów. W ten sposób dzieło należące do kanonu nie tylko uzyskuje charakter trwały, ale kształtuje i tworzy kulturę (...)”⁴⁰. Relacje pomiędzy dokonaniem akademików, na które wskazuje „cytatologia”, mają większe znaczenie dla nauki prawa niż dla innych dziedzin nauki, zwłaszcza teza ta jest uprawniona w systemie *common law*, który w dużej mierze opiera się na tradycji podlegającej zasadzie precedensu⁴¹, a źródłem poznania prawa (i w efekcie strażnikiem tradycji) są nie tylko prawotwórcze decyzje organów sądowych, ale także analizujące je i przekazujące ich treść publikacje naukowe. Przedstawiciele nauki prawa, niejednokrotnie pisząc prace oryginalne i wyprzedzające epokę, zawartymi w nich postulatami inspirują judykaturę, która pod ich wpływem (niejednokrotnie z wyraźnym odniesieniem do autora postulatu), dokonując reinterpretacji istniejących zasad, obejmuje ochroną nowe sfery życia człowieka. Doskonałym przykładem ilustrującym postawioną wyżej tezę jest, znajdująca się na drugim miejscu stu najczęściej cytowanych artykułów, praca S.D. Warren’a i L.D. Brandeisa *The Right to Privacy*, opublikowana w 1890 r., której niezwykle oddziaływanie na naukę prawa⁴², a później na orzecznictwo sądowe, doprowadziło do wykształcenia koncepcji prawa do prywatności jednostki i objęcia go ochroną prawną, mimo braku zapisów konstytucyjnych *expressis verbis* gwarantujących to prawo⁴³.

³⁷ F.R. Shapiro, *The Most-Cited Law Review Articles Revisited*, *op. cit.*, s. 753.

³⁸ *Ibidem*. Zob. także w F.R. Shapiro, *The Most-Cited Law Review Articles*, *op. cit.*, s. 1542. Autor, przywołując badania z zakresu nauk socjologicznych, wskazuje, że duża liczba cytowań koreluje z otrzymywanymi nagrodami, w tym nagrodą Nobla.

³⁹ J.M. Balkin, S. Levinson, *op. cit.*, s. 843.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 845. Autorzy powołują pracę B. Herrnsteina Smitha, *Contingencies of Value Cambridge, Massachussets: Harvard University Press 1988*.

⁴¹ F.R. Shapiro, *The Most-Cited Law Review Articles Revisited*, *op. cit.*, s. 752.

⁴² Zob. np. D.W. Leebon, *The Right to Privacy's Place in the Intellectual History of Tort Law*, *Case Western Reserve Law Review* 1991, vol. 41, s. 792 i literatura zgromadzona w przypisie 94 i 95.

⁴³ Szerzej na temat analizy orzecznictwa pod względem odniesień do teorii S. Warren’a i L. Brandeisa w D.W. Leebon, *op. cit.*, s. 793–798 oraz w B. E. Bratman, *Brandeis and Warren's*

Stąd „obsesyjne cytowanie”⁴⁴ może doprowadzić do znaczących zmian w przestrzeni prawnej i stanowić emanację realnych potrzeb zmieniającego się społeczeństwa, materializując się np. w postaci konstytucyjnego *nontextual right*, jak to miało miejsce w przypadku prawa do prywatności.

SUMMARY

„CITOLOGY” – ARITHMETICAL METHODS TO ASSESS THE IMPACT OF THE JURISPRUDENCE

The article shows a new arithmetic proposal to assess influence of particular legal work on legal scholarships through the use of indicator to determine the number of citations of the author’s particular work in the ranking of most cited articles. It briefly presents the methodology used by F. R. Shapiro, the creator of this new field, humorously called, “citationology” or “citology”. It also briefly discusses the results of his work. The article presents the possible links between high number of citations and the evaluation of the quality of works cited. In the article, the author tries to answer the questions: what the consequences may have a certain number of citations for assessing individual author and what are the implications for the legal culture understood broader. Taking example of S.D. Warren and L. D. Brandeis’ article *Right to Privacy*, the article shows that the number of citations may be seen as emanations of social needs, which effects in law changing.

“*The Right to Privacy and The Birth of The Right to Privacy*”, *Tennessee Law Review*, vol. 69, Spring 2002, s. 638–644.

⁴⁴ “Citation obsession” – F.R. Shapiro używa żartobliwie takiego sformułowania w *The Most-Cited Law Review Articles Revisited*, *op. cit.*, s. 753.